

Zekere hoop

Lezing uit de profeten: Jeremia 17:5-8.

Lezing uit de apostolische brieven: Romeinen 8:18-23.

Geliefde gemeente,

Laten we het zo zien. Aan het begin van de zomer maakte ik een keuze voor de te lezen zondagse schriftlezingen. Tegelijk kun en mag je dat ook dieper verstaan, denk ik. God werkt door onze menselijke overwegingen en beslissingen heen. Hij is het die ons vandaag de woorden van Romeinen 8 mee geeft om er op te kauwen en op te teren.

Het zijn op zich bekende woorden. Ze volgen op een gedeelte uit zijn brief dat gaat over het kind van God zijn. De hele brief gaat over de verhouding waarin je mag staan tot God, zoals daar in de christelijke beweging over wordt gedacht, wat daarbij wordt veronderstelt en wat de gevolgen zijn.

Paulus is zijn theologische benadering aan het introduceren bij de al in Rome bestaande gemeenschap van christenen. Hij hoopt hen ook te zijner tijd te ontmoeten. Hij zet uiteen wat volgens hem de draagwijdte en de betekenis is van wat de eerste discipelen en predikers van het evangelie hebben meegemaakt met Jezus Christus. Hij hoorde daar zelf niet bij, bij de ooggetuigen. Het lijkt erop dat hij pas in Jeruzalem is aangekomen, om verder te studeren als jonge rabbijn in de Joodse theologie, nadat alles met Jezus al was gepasseerd. Maar hij maakte wel heel snel kennis met de christelijke beweging en met het optreden van de eerste apostelen in Jezus' naam. Eerst was hij een felle tegenstander van deze nieuwe richting, maar hoe meer hij er tegen in ging, hoe meer hij zich er waarschijnlijk ook in verdiepte, en hoe meer die Jezus en zijn leer en zijn visie op God en op het leven met God, hoe meer Jezus' weg tot op het kruis van Golgota, en het

getuigenis van zijn opstanding, hem gingen aanspreken. Tot hij hem tegen kwam op de weg naar Damascus. Het werd het keerpunt in een radicale verandering.

Paulus werd voorman in de christelijke missionaire beweging, om mensen uit te nodigen hun visie op God bij te stellen en God te leren kennen als de Vader van Jezus Christus die ook onze hemelse Vader wil zijn, en wij zijn kinderen. En dat ongeacht je achtergrond, zij het vanuit een Joodse achtergrond, zij het vanuit een niet-Joodse achtergrond. Het is zijn Geest die ons leert zeggen: Abba Vader, zegt Paulus in Romeinen 8:15, een uitspraak die een zeer geliefd lied heeft opgeleverd, hoe men ook denkt over de muzikale en tekstuele kwaliteit er van.

Het gedeelte dat we vanmorgen hebben horen voorlezen in de kerk loopt uit op misschien wel de meest aangehaalde tekst uit de bijbel in pastorale situaties: namelijk de uitspraak: "niets zal ons kunnen scheiden van de liefde van God, die hij ons gegeven heeft in Christus Jezus" (Romeinen 8: 39).

Wat doet Paulus in het briefgedeelte waarnaar we vanmorgen hoorden? Hij spreekt over de consequenties van de hoop die voortkomt uit het geloof. Hij heeft daarover al geschreven in Romeinen 5. Daar spreekt hij over 'wij' als de gelovigen, als christenen. Hij heeft het in hoofdstuk 1 t/m 4 gehad over de manier waarop je als mens in een goede verhouding met God kunt leven. Dat doe je door zijn genade te aanvaarden, die hij ons schenken wil vanwege het volbrachte werk van Jezus Christus. Door dat te geloven, dus te geloven in Jezus als Gods eigen antwoord op onze nood, van zonde en dood, door dat te geloven, laat je Gods toewending in jouw leven binnen. Dat is op geen enkele manier een verdienste. Het is in alle opzichten een geschenk van God.

En nu ga ik citeren uit Romeinen 5. Paulus schrijft: "Wij zijn dus

als rechtvaardigen aangenomen op grond van ons geloof. En leven in vrede met God, door onze Heer Jezus Christus. Dankzij hem hebben we door het geloof toegang gekregen tot Gods genade, die ons fundament is. En in de hoop te mogen delen in zijn luister, prijzen we ons gelukkig. En dat niet alleen, we prijzen ons zelfs gelukkig onder alle ellende, omdat we weten dat ellende tot volharding leidt, volharding tot betrouwbaarheid en betrouwbaarheid tot hoop. Deze hoop zal niet worden beschaamd, omdat Gods liefde in ons hart is uitgegoten door de Heilige Geest die ons gegeven is." (Romeinen 5:1-5, NBV).

De christelijke hoop. In het Grieks is hoop: *elpis*. In de Griekse mythologie is dat een hoogst onzekere zaak. Zoals wij het kunnen zeggen: ik hoop het, maar ik weet het niet. Laten we het beste er van hopen. Dat is omdat de Griekse oppergod Zeus, zo ging het verhaal, de mensen een vat vol goede gaven wilde schenken. Maar ze mochten het zelf niet open maken. Ze moesten wachten tot zou blijken welke het waren. Maar dat konden ze niet, ze waren te nieuwsgierig. De gevolgen waren desastreus. Alle goede gaven vlogen het vat uit, terug naar de godenwereld, en toen de mensen snel de deksel er weer op deden, bleek er maar één goede gave over, die van de *elpis*, van de hoop. Maar het was een schrale troost. Dat waren de oude Grieken zich ook duidelijk bewust. In hun optiek was de hoop een onzekere zaak. Zeker, in de hoop verwachten we het goede voor de toekomst, in welke moeilijke omstandigheden we ook verkeren. Maar of de toekomst ook dat goede zal brengen, wie zal het werkelijk zeggen?

Hoe anders is het nieuwtestamentische spreken over de hoop. Eén van de kernbegrippen in de christelijke beweging. We kennen de trits: geloof, hoop en liefde. Hoop in de bijbel is juist omgeven met een vorm van zekerheid. Net als geloof. Zo worden geloof en hoop in één adem genoemd in de Hebreënbrieff: klassiek in de vertaling van vroeger: "Het geloof

nu is de zekerheid der dingen, die men hoopt, en het bewijs der dingen die men niet ziet" (NBG 1951). In die Hebreeënbrief is het ook dat de hoop wordt vergeleken met een anker, dat ons leven hecht verankerd tot in de hemel bij God (Hebreeën 6:19).

Al heel vroeg moest er in de christelijke beweging immers iets opgelost worden. Het besef was en is onweerstaanbaar: in de komst en het optreden van Jezus Christus is er iets wezenlijks van de kant van God met en voor de wereld gebeurd. Maar tegelijk: vrij snel na de tijd van Jezus' verschijnen, leek het al gauw weer *business as usual* in de wereld.

De christenen beantwoorden deze situatie met een gelaagdheid in hun denken: er is een 'nog niet', zeker. Maar er is ook een 'al reeds', wel degelijk. Er is een toekomst die open staat, de tijd die komt, het Koninkrijk van God. Uw koninkrijk kome! En er is een tegenwoordige tijd, de tijd die er is. En die is nog steeds verbonden met nietigheid, vergankelijkheid, zinloosheid, lijden. Paulus ontkent het niet. Het is een manier van denken die hij als Joodse rabbijn ook volop kent: uitzien naar de tijd die komt, als geschenk van God. Dat hebben de christenen overgenomen. Alleen hebben zij een nieuw fundament. De hoop voor de toekomst is er niet om wat wij weten over de toekomst, maar om wat wij weten over wat God over de toekomst heeft gezegd, wat Hij heeft beloofd en wat Hij er voor heeft gedaan in en door Jezus Christus. Zo kun je ongeveer Paulus' visie en die van de vroege christenen samenvatten.

Het is haast een tegenspraak in zichzelf, als hij zegt: de schepping is aan ijdelheid onderworpen. Hij noemt de werkelijkheid waarin wij leven: schepping. Een theologische aanduiding. Daarin ligt het idee verscholen: er is een bedoeling van God met al wat er is: schepping. Maar de zaak is gestoord! Wij zijn gestoord, de wereld is gestoord. De schepping is aan de vruchteloosheid onderworpen "door hem die haar daaraan

onderworpen heeft". 'Ten prooi gevallen aan', zegt onze vertaling. Dat klinkt te toevallig. Paulus grijpt in zijn denkkader terug op zijn bijbelse *roots*: Genesis 1 t/m 3, de tekening van Gods goede schepping, die gestoord raakte door de introductie van de zonde door de ongehoorzaamheid van Adam.

Maar er bleef hoop, want God deed ook een belofte: de slang in de tuin als het symbool van het kwaad, van haar werd gezegd: er zal er één voortkomen uit de mensen die jou je kop zal vermorzelen. De zogeheten moederbelofte.

Hoe je ook denkt over deze veronderstellingen van Paulus als hij schrijft aan Rome, het is voor ons niet moeilijk om ook vandaag in te zien, dat de wereld en het leven op vele punten lang in orde is. Integendeel. Misschien zijn we wat minder pessimistisch gestemd dan Paulus, en zeggen we het niet na: het hele leven is aan de mistroostigheid onderworpen. Aan de andere kant, als je even uit je veilige, comfortabele zone zou willen stappen - als die jouw deel is - en als je dan goed om je heen kijkt in de wereld, in het groot en in het klein, dan hoef je geen moeite te doen om te beamen: het is bij tijd en wijle een grote puinhoop. Je kunt je voorstellen, dat mensen bang en depressief worden, of zich inderdaad verdoven met het creëren van eigen veilige en comfortabele zones en met lange struisvogelnekken om hun kop in het zand te steken. En dan nog: "*in the long run we are all dead*", zei de bekende econoom John Maynard Keynes altijd. Hij bedoelde het ontzuenderend. Maar voor veel mensen is het een cynische werkelijkheid.

En voor gelovige christenen? Paulus schets het verlangen. Het verlangen naar *happiness*, naar verlossing, naar heelheid, naar ongeschondenheid. Naar vrijheid, vrede en vreugde. Paulus zegt: ik ben ervan overtuigd, dat de misère die er meer dan eens is, niet zal opwegen tegen de heerlijkheid die over ons openbaar zal worden in de toekomst van God.

In de verschillende vertalingen van die zin, ontdek je enige onduidelijkheid: hoe ziet Paulus dat, hoe weet hij dat, waarom gelooft hij dat? De variaties zijn: 'ik ben er zeker van', 'ik houd het er op', 'ik weet zeker', 'ik ben er van overtuigd'. Er staat hetzelfde woord als waarmee God mensen hun geloof toerekent als gerechtigheid: hij rekent het toe. Zo is het hier bij Paulus: hij zegt eigenlijk zoets als: als ik alles bij elkaar op tel van wat ik nu van God meen te weten, kom ik tot de volgende conclusie: de overwinning van Gods glorie zal al onze ellende, die we tot op de dag van vandaag kunnen meemaken, doen vergeten. Wij hebben in de komst van Jezus en in de werking van zijn Geest een voorschot, een aanbetaling ontvangen op de toekomst van God. Het kan niet anders of die zal komen. Ik ben er van overtuigd, ik geloof dat, ik ben er zeker van, en wel met de zekerheid van de christelijke hoop.

Er kan een zuchten zijn, een verlangen, een lijden, een ondergaan van allerlei beperkingen, en soms weten we niet wat we zullen zeggen, noch zullen bidden tot God, zegt Paulus. Maar als wij niet weten wat wij zullen bidden naar behoren: dan pleit de Geest zelf voor ons met een woordloos zuchten. Maar dan geldt ook: het is Christus Jezus die voor ons pleit, wie zal ons kunnen scheiden van de liefde van Christus? Niets en niemand. In hem zullen wij blijken te zijn meer dan overwinnaars (vgl. Romeinen 8:34-39).

Hem zij de eer, en de heerlijkheid en de aanbidding tot in de eeuwen der eeuwen,

Amen

Lied: Gezang 904: 1,3,5, ('Beveel gerust uw wegen')

Preek gehouden in de Protestantse gemeente van Schipluiden, zondag 9 juli 2017, derde zondag van de zomer.